

Zakaria Tàmer

Visat núm. 19

(abril 2015)

per Neus Tirado Gual

Consagrat plenament als contes i a les narracions breus des de l'exili, Zakaria Tàmer és actualment un dels narradors imprescindibles no només en les lletres àrabs, sinó també en la literatura universal.

Fill del territori bressol de les civilitzacions, va nèixer l'any 1931 a Síria, més concretament, al si d'una família humil d'un barri popular de Damasc. Va ser en aquesta mateixa ciutat, gairebé d'índole llegendària, que va cursar l'escola primària. Tanmateix, com a conseqüència de la situació econòmica familiar, va haver de deixar els estudis a tretze anys per incorporar-se al món laboral i, a diferència de la majoria d'escriptors, va exercir professions ben sacrificades: va treballar, entre d'altres oficis, de paleta, de tintorer, de mecanògraf i de ferrer.

Podríem afirmar que, en termes laborals, va ser un proletari més de Damasc i va viure, per ell mateix, les condicions a què era sotmesa la classe baixa siriana. Malgrat aquesta opressió i aquesta repressió, mai no va deixar de banda les inquietuds culturals que el caracteritzaven i, per tant, mai no va deixar de llegir. Durant l'adolescència i la joventut es va formar de manera autodidacta i va tenir entre mans obres de grans mestres de la literatura universal, com ara Camus, Sartre, Maupassant, Kafka, Saint-Exupéry, Gogol, Dostoievski, Faulkner o Hemingway. D'altra banda, mentre feia de ferrer, es va afiliar al Partit Comunista Sirià, en el qual es va relacionar amb membres destacats del panorama cultural de l'època, i es va animar a continuar estudiant a l'escola nocturna. Entre els anys 1949 i 1954 va estar tancat a la presó com a pres polític i va patir, en la seua pròpia pell, les tortures de les forces de seguretat.

Des que va començar a formar-se, havia assolit un domini de la llengua àrab —tant de l'estàndard com del dialecte— delicat i precís, amb el qual aconseguia entreteixir mots feridors i silencis corrosius. Aquesta destresa en el vocabulari, juntament amb l'experiència personal i amb la influència de corrents occidentals com l'existencialisme, el simbolisme o la idea de literatura compromesa que defensava Sartre, són les causants d'una prosa gairebé poètica: tan intensa, tan bella, tan punyent, tan tameriana. De fet, Sabry Hafez, afirmava que «Tàmer és el poeta del conte àrab per excel·lència, per l'ús líric que fa del llenguatge, per l'ús d'imatges, al·legories, ironies i metàfores denses i continues.»

Amb tot aquest bagatge, va aconseguir publicar, a la darreria dels anys cinquanta, diversos contes en nombroses revistes literàries, entre els quals destaca «Qaranfula li al-asfalt al-mutab» (Un clavell per a l'asfalt cansat). Durant la primera meitat dels seixanta, va publicar l'any 1960 a Beirut el primer recull de contes, *Sahil al-iaquad al-abiad* (*El renill del cavall blanc*), i a Damasc, l'any 1963, *Rabi fi al-ramad* (*Primavera a les cendres*). A partir de la Guerra dels Sis Dies (1967), però, va abandonar en certa manera els contes d'adults i es va endinsar en la literatura infantil.

Tanmateix, l'any 1970, amb la instauració del règim del Baas —un partit polític que s'autodefinia com a «socialista»— va reprendre la literatura compromesa. Arran d'aquest canvi en la direcció del govern sirianès, la situació li va millorar notablement: va estar de funcionari al Ministeri de Cultura, va dirigir revistes literàries i va ostentar càrrecs importants com ara cap de publicacions de la Lliga d'Escriptors Àrabs. A partir d'aquesta etapa, va arribar al cim de la seua carrera literària. La tendència dels reculls que havia publicat anteriorment, més propera al realisme, va quedar, llavors, influïda per l'existencialisme i pel simbolisme, i Tàmer hi va incorporar, de manera regular, la ironia i el sarcasme.

A partir dels anys setanta i abans de l'exili, va publicar tres reculls de contes: l'any 1970 *al-Rad (El tro)*, l'any 1973 *Els incendis de Damasc* i *al-Numar fi al-iaum al-axir (Els tigres al desè dia)*, malgrat que gran part d'aquests contes havien estat escrits abans de la guerra dels Sis Dies.

De sobte, però, la narrativa de Tàmer es va interrompre per un fet que en va marcar la trajectòria. L'any 1980, mentre era cap de redacció de la revista *al-Maarifa*, va reeditar un article d'al-Kawakibi, l'obra del qual era prohibida pel règim del Baas. Per haver contradit les ordres del règim, va perdre el lloc de treball i el govern va fer-li el dia a dia tan complicat que, finalment, va haver d'exiliar-se a Anglaterra. L'any 1981 es va establir a Oxford i, tot i que va deixar de publicar obres durant un temps, va començar a escriure articles de premsa per a diversos diaris del món àrab.

No va ser fins a la meitat dels anys noranta que va reprendre la publicació de noves obres, que han quedat a les mans de l'editorial libanesa Riad el-Rayyes Books, amb seu a Londres i a Beirut, la qual també ha reeditat les obres anteriors a l'exili. Els reculls de contes que ha publicat Tàmer durant l'època d'exili són: *Nida Nuh (La crida de Noé)*, 1994; *Sanadhak (Riurem)*, 1998; *al-Hisrim (L'agràs)*, 2000; *If! (Ecs!)*, 1998; *Taksir Rukab (Genolls trencats)*, 2002, i *al-Qunfudh (L'erició)*, 2005.

D'altra banda, ha estat un autor que, de la mateixa manera que als adults, també s'ha dedicat als nens. Per ell, les generacions més menudes són el futur que ha de salvar, en certa manera, el poble àrab i, per tant, considera necessari que tinguem a l'abast una literatura crítica que els desperte la consciència, el desig de canvi i l'anhel de llibertat. Amb aquesta finalitat va publicar *Li-mada sakata al-nahr (Per què ha emmudit el riu?)*, 1973; *al-Bait (La casa)*, 1975; *Qalat al-uarda li-al-sununa (Allò que la rosa va dir a l'oreneta)*, 1977, i *Bilad al-aranib (El país dels conills)*, 1979.

Tàmer, quan va començar a escriure, va abocar-se a una literatura que no havia tingut l'oportunitat de llegir: va decidir reflectir, criticar i caracteritzar una societat i una realitat que, malgrat que era molt visible a Síria, podia percebre's a gairebé tots els indrets del planeta. Als seus relats denuncia fermament els abusos del poder i les desigualtats socials, alhora que clama per les llibertats i per la dignitat dels ciutadans, i tracta de la religió, la mort, l'explotació dels treballadors, els governs tirànics o les guerres. Tanmateix, descriu l'entorn i promou la denúncia d'una manera poc convencional: amb el conte, un gènere popular amb especial rellevància en el món àrab. Tant els temes en què s'endinsa com la manera que té d'endinsar-s'hi l'han convertit en un autor que, sense haver renegat de la identitat àrab, ha aconseguit fer-se ressò arreu i ha esdevingut un esplèndid narrador de la literatura universal contemporània.

Bibliografia:

RAMÍREZ DEL RÍO, José. «Notas acerca de la narrativa breve de Zakariyya Tamir». A: *Miscelánea de Estudios Árabes y Hebraicos: sección árabe-islam*, 52 (2003), p. 173-179.

TÀMER, Zakaria. *Els incendis de Damasc*. Traducció d'Oriol Carbonell i pròleg de Margarida Castells. Palma: Lleonard Muntaner, 2008.

TÀMER, Zakaria; ARAGÓN, Mercedes. *El trueno*. Traducció de Mercedes Aragón. Cadis: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz, 1995.

— *Los tigres al décimo día*. Traducció de Mercedes Aragón. Cadis: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz, 2001.